

Muloqot qonuniyatlarini bilish, uni o'zbek tili, ya'ni ona tili darslarida amaliyotga joriy etish har bir professor-o'qituvchi va tinglovchi bo'lib tahsil olayotgan talib va talabalar uchun muhimdir.

Demak, muloqot jarayonida talaba-yoshlarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish, auditoriyadagi talaba-yoshlarning o'zaro birgalikda harakat qilishga odatlantirish muhimlik kasb etadi.

Muloqot – bu insonlarning hamkorlikdagi faoliyatiga bo'lgan ehtiyoji bo'lib, munosabatlar, o'zaro ta'sirlar, ma'lumot hamda axborot almashishga doir ularning birgalikdagi faoliyatidir. Muloqotning shakllanishida maqsad va vazifani to'g'ri qo'yish maqsadga muvofiq. Muloqot ta'lim-tarbiya jarayonida, turli vaziyatlarda, turli obrazlar, tushunchalar orqali amalga oshadi. Pedagogik adabiyotlarda ko'rsatilishicha, muloqot mazmuniga ko'ra ko'yidagi turlarga ajratiladi: moddiy muloqot, kognitiv muloqot, konditsion muloqot, motivatsion muloqot.

Moddiy muloqot – deganda subyektini dolzarb ehtiyojlarni qondirish vositasi sifatida, ayni paytda shug'ullanayotgan faoliyatining mahsulotlari va predmetlarini ayirboshlash tushuniladi.

Kognitiv muloqot – deb shaxslarning hamkorlikdagi faoliyatida narsa va hodisalarni o'rganish, ma'lumotlarni bilib olish jarayonida o'zaro bilim almashinuviga aytiladi.

Konditsion muloqotda – psixologik va fiziologik holatlar ayirboshlanadi. Masalan, shifokor bemorning tushkun kayfiyatini ko'tarishi yoki aksincha, ona qizining o'ksinib yig'layotgan holatiga yig'i bilan munosabat bildirishi va h.k.

Motivatsion muloqot – muayyan yo'nalishda hamkorlikda harakat qilish uchun o'zaro maqsadlar, qiziqishlar, motivlar va ehtiyojlar almashinuvi jarayoni bilan izohlanadi [11].

Oliy ta'limda o'zbek tili darslarini tashkil etishda eng ahamiyatli motivatsion muloqot bo'lib, bunda har biri tahsil oluvchini darsga qiziqitira olish, shuningdek, talabani qiziqishlari, ehtiyojlari orqali dars olib borish tushuniladi. Ona tili, ya'ni o'zbek tili amaliy mashg'ulot darslarining eng asosiy birlamchi maqsadi nutq va tafakkurning mutanosib holda rivojlantirishidir. Maqsadni sifatli amalga oshirish uchun esa turli samarador usul va metodlarni qo'llash maqsadga muvofiq.

Adabiyotlar

1. Зиёдуллаева Г. Коммуникатив компетенцияни шакллантиришда қоидалар тизимидан фойдаланиш: муаммо ва ечимлар. Тил ва адабиёт таълими. 2019, № 7. 15-16-б.
2. Бототова Ж.А., Кострикова Ю.В., Радченко Е.А., Рахманова М.Н. Ценностные ориентации педагогов начальных классов // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2016. № 1-2. -С. 260-263.
3. <http://qomus.info/Эрудиция хакида>. – У ким, бу нима – QOMUS.INFO
4. <https://www.google.com/search?q=J.A.Корпенко&rlz>
5. <https://www.google.com/search?q=J.A.Корпенко&rlz>
6. Божович Л.И. О нравственном развитии и воспитании детей// Вопросы психологии. - М.: “Просвещение”, 1975. –С.78.
7. Каримова В.М., Акрамова Ф.А., Ҳайитов. О.Э., Лутфуллаева Н.Х. Психология: Дарслик. – ТДИУ, 2006, Б.116. 360 б.
8. Иванов П.И., Зуфарова М.У. Умумий психология. – Тошкент: 2018.
9. Иванов П.И., Зуфарова М.У. Умумий психология. –Тошкент: 2018; Каримова В.М., Акрамова Ф.А., Ҳайитов. О.Э., Лутфуллаева Н.Х. Психология: Дарслик - ТДИУ, 2006 11-б. 360-б.
10. Каримова В.М., Акрамова Ф.А., Ҳайитов. О.Э.,Лутфуллаева Н.Х. Психология: Дарслик - ТДИУ, 2006 – 116. 360 б.
11. Каримова Г. Мулоқот маданияти модули бўйича ўқув-услугий мажмуа . –Тошкент: 2018.
12. Шерматова Д.Я. Техника йўналиш талабаларида тил компетенциясини шакллантириш хусусида айрим мулоҳазалар. // «Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириш» № 6/6 2022, 43-46-б.

REZYUME. Maqolada ona tili, ya'ni o'zbek tili amaliy mashg'ulot darslarining eng asosiy birlamchi maqsadi nutq va tafakkurning mutanosib holda rivojlantirishdan iborat ekanligi haqidagi shaxsiy munosabatlar yoritilgan. Texnika yo'nalishida tahsil olayotgan ta'limda talabalarning o'zbek tili bo'yicha kasbiy muloqot yuritish kompetensiyasini rivojlantirish, ulardagi milliy muloqotning, nutq madaniyatining o'ziga xos tomonlarini rivojlantirishda turli samarador usul va metodlarni qo'llash takliflari berilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье подчеркивается личная связь того, что основной первоочередной целью практических занятий по родному языку, то есть узбекскому языку, является пропорциональное развитие речи и мышления. В обучении студентов, обучающихся в сфере технологии, предлагается использовать различные эффективные методы и методы для развития компетенции профессионального общения на узбекском языке, развивать у них специфические стороны национального общения и речевой культуры.

SUMMARY. The article highlights the personal relationship that the main primary goal of the practical training classes of the native language, that is, the Uzbek language, is the proportional development of speech and thinking. In the education of students studying in the field of technology, it is suggested to use various effective methods and methods to develop the competence of professional communication in the Uzbek language, to develop the specific aspects of national communication and speech culture in them.

КОММУНИКАТИВ ҚЎБИЛЕТТИ РАЎАЖЛАНДЫРЫҶШЫ СӨЗСИЗ БАЙЛАНЫС ҚУРАЛЛАРЫ

Ж.Е.Шерниязова – магистрант

Эжсинияз атындагы Нокис мамлекетлик педагогикалык институты

Таянч сўзлар: сўз, сўзсиз алоқа воситаси, суҳбат, қобилият, психология.

Ключевые слова: слово, невербальное средство общения, речь, способность, психология.

Key words: word, nonverbal means of communication, speech, ability, psychology.

Сөзсиз байланыс куралларын изертлеу илим-пән та- рауларында хәр тәрәпке изертлеуине карамастан, бул машкала хәзирги күнге шекем келип те өзиниң актуал- лыгын жоғалтпады. Сөзсиз байланыс биринши нәубет- те шахс өзиниң «МЕН»ин, тәсирди күшейтиүди хәм дауамлы қарым-катнасты геүделендириүши курал сы- патында қолланылады. Элбетте, бул катнас куралы жәрдемиде биз сәўбетлесимиздиң образын сәўлетен- диремиз, сәўбет мазмунын аныкластырамыз, хәмде вербал (сөзли) сәўбетке қарағанда көбирек мазмунды жеткерип, сәўбет дауамында анағурлым алдынғы пози- цияға өтемиз.

Сөзсиз байланыс (невербальное общение) – адамлар арасында сөзсиз коммуникациялық қарым-катнаста болыу, яғный хеш қандай сөз хәм гәплерсиз байланыс мазмунын туўырдан-туўы ямаса қандайда бир белги-

лер арқалы жеткерип бериу дегенди аңлатады. Та- рийхтан белгили адамзаттың ең биринши байланыс формасы бул сөзсиз байланыс есапланады. Бул бирли- клер белгили бир жағдайларда сөзсиз байланыс курал- лары сәўбетке шырай бағышлауы, айырым жағдайларда вербал бирликлерди толық алмастырыуы хәм айырым жағдайларда толықтырыуы мүмкин.

Заманагөй шахс тил ҳақындағы билими хәм мәде- нияты менен бир қатарда, сөзсиз байланыс мәдениаты ҳақында белгили бир дәрежеде билимге ийе болыуы талап етиледі, себеби бул бирликлердиң дерлик хәмме- си тил бирликлери яғный сөзлерге қарағанда көбирек мағлыұматты өзінде жәмлейди. Сол себебли де сөзсиз байланыс куралларын үйрениу әҳмийетли болып табылады хәм оларды еле де тереңрек изертлеу

бизлердің илимий жұмысымыздың баслы максети болып табылады.

Инсан өзінің сәубетлесін қаншалли жақсы биліуіне қарамастан, оның ойларын оқыу қабілетіне иіе емес. Солай екен, сәубет ямаса қарым-қатнас процесін жақсылайтуғын хәр бир элементті үйрениу бахалы есапланады. Сөзсіз байланыс қуралларын түсинип қабыл етиу хәм қолланыу коммуникация процесіндегі тосықларды алып таслайды хәм сәубеттің мазмунлы-рақ, тәсірлірек болыуына хызмет етеді. Сол ушын хәр бириміз хәрекет хәм дене қозғалысы тилин биліуиміз талап етиледі, себеби, сол мағлыұматлар қоршаған орталықтағыларға пикиримизди дурыс жеткерип беріуиміз ушын жақсы дерек болып есапланады. Айырым жағдайларда, инсан хәр дайым сөзлер менен байланыс жасамайды, инсан өмірінде айырым жағдайларда сөзсіз байланыс талап етилетуғын жағдайлар да ушырасып қалыуы мүмкін.

Уқтым сени тилиң басқа болса да,
Мәселе тилде емес, бәлкім – кеуілде.
Базда қарақалпақша сөйлеп турса да,
Биреулерге түсинбеймен өмірде...

(И.Юсупов «Тәжірийбе тамшылары», 1987: 9-б.)

Белгили бир мәденият ұжыллери менен қарым-қатнас процесінде сол мәденияттың сөзсіз байланыс бирліктери хәм хәрекетлеринен хабардар болыу, еки мәденият ұжыллери бир-бирин терең түсиніуге шараят жаратады. Себеби, бир мәдениятта белгили бир мәнини аңлатқан хәрекет басқа мәдениятта қарама-қарсы ямаса басқа мәнилери аңлатады. Алан Пиз өзінің «Язык телодвижений» атлы кітабында, инсан өзлестірип атырған мағлыұматлардың 7% ин сөзлер арқалы, ал 97% ин сөзсіз сигналлар арқалы қабыл ете-туғынлығын дәлиллеген [1:78]. Бул берілген пикирге толық қосылуы қыйын себеби, инсанның қабыл етиу процесі тек ғана сигнал ямаса сөзсіз байланыс қурал-ларына байланыс емес деп ойлаймыз. Бул орында, инсанның психологиялық өзгешеліктери, ишкі-сыртқы жәмийетлик факторлар хәм мағлыұмат қабыл етиу процесіне өз тәсірін тийгизиуі мүмкін.

Социал-психологиялық изертлеулерде сөзсіз байла-ныс қуралларының хәр түрлі классификациясы іслеп шығылған. Солардың бирінде сөзсіз байланыс қурал-лары өзінің ишине бес қосымша бөлімлерди алады: қашықлық, яғнай жеке майданның қашықлық аралығы; оптик-кинетик, яғнай сәубет қатнасушыларының сыртқы көринісіне байланыс белгилер (мимика, пантомимика хәм т.б.); көз-қарас, яғнай сәубетле-сіушілердің көз жәрдеминде берилетуғын белгилери; гүрриңнен тысқары, сөйлеу темпи, иркилис дауамлығы, күлки, дем-алыс тезлиги; гүрриңге жақын, дауыстың вокал сыпаты, диапазоны, тембр [2:89].

Хәрекетлер – бас хәм қоллар менен хәр түрлі қыймыл-хәрекетлер. Тарийхый раўажланыу дәуірле-рінде белгили бир дәрежеде улыұмалық хәрекет белги-лери хәмме халықларда әмелиятта қолланылған. Хәзир-ги ұақытлары хәттеки хәрекетлер сөзлигин іслеп шығыу бойынша да ис-иләжлар алып барылмақта. Де-ген менен, хәр бир мәденияттың өз алдына мәдений өзгешеліктерге иіе хәм уқсас хәрекет белгилери бар: – коммуникатив хәрекетлер (сәлемлесиу, хошласыу, дыққатты тартыу, қадағалау хәм т.б.); – бахалаушы мо-дал хәрекетлер (тастыықлау, қанаатланыу, исеним хәм исенимсизлик хәм т.б.); – тәрийиплеуши хәрекетлер, бунда көбирек сәубет мазмунынан келип шығып анықланатуғын белгилер. Хәрекетлердің жеделлиги инсанның сезимлеринің өсиуі менен байланыс-лы раўажланады, әлбетте егер қарым-қатнас ийелери то-лық бир-бирин түсиніуді муўапық деп билген [3:10].

Мимика – бет-жүз булшық етлеринің қыймылдысы болып сезимнің ең баслы көрсеткіши есапланады. Илимпазлардың алып барған изертлеулері нәтижесі

бойынша сөйлеушілердің жүзинің қыймылсызлығы нәтижесінде гүрриң мазмунында мағлыұматтың 10-15% и жоғалып кететуғынлығы анықланған. Дерлик көпшилик әдебиатларда бет-жүз мимикасының тәрийпи келтирилгенлигин ушыратыуымыз мүмкін. Мимика-ның ең баслы характеристикасы оның пүтинлиги хәм үзликсизлиги есапланады. Бул дегени бет-жүз қыймыл-дысы хәр бир эмоцияны билдиргенде беттің булшық етлери бағдарланған хәрекеттерди орындайды. Булшық етлердің өз алдына орындайтуғын хәм билдиретуғын эмоциялары болғаны менен ең аұыр хәм машақатлы ұазыйпаны атқаратуғынлар булар қас хәм ерин есапла-нады.

Көринис/турпат – дене көринісі. Адам денеси 1000 нан аслам хәр түрлі көриніслерде геуледеленіуі мүмкін. Турпат адамның басқа адамларға өзинің қат-насын хәм статусын көрсетип туруышы көрсеткіш еса-планады. Әтираптағылардан өзін үстин қойыушы адамлардың турпаты еркин формада болады. Ең баслысы – сөйлеушіге қарата турпат қандай халатта толықтырыуына байланыс екенлигин ұмытпау керек. Бул халаттағы турпат адамның сәубетке таяр екенлиги ямаса жабық екенлигин билдиреди.

Жүрис – адамлардың жүрис-турыс стили. Оның қурамына: ритм, адым динамикасы, дене қыймыл-дысының амплитуда өзгерісі, дене массасы киреди. Жүрис-турыс бойынша адамның ден саулығы, минез-құлқы, жасы хәккында да мағлыұмат алыуға болады. Бұған қосымша адамның жүрис-турысы тәрбия, кәсип-өнер, характер, темперамент хәм адамның индивидуал өзгешеліктери тәсіри астында қәлиплеседи. Илим-пән тарауларында әсіресе психология тарауында жүрис-турысты үйрениуге бағдарланған изертлеулер көп алып барылған, солардың бири мысал ушын адамлар жүрис-турысқа қарап сезимлерди анықлауы үйренген: «аұыр жүрис» ашыулы адамларға тән, «жеңил жүрис» қууанышлы сезимлерди сезинип атырғанлардың жүри-сі, «әсте, бийпарқ жүрис» түскинликке түскенлер (қо-сымша: бул адамлар жүрип баратырып хеш ұақыт туурыға хәм жоқарыға ямаса жолға қарап жүрмейди), «үлкен адымлы жүрис» сөйлеп баратырған адамның жүриси есапланады. Сыртқы көриністи жақсылау хәм сулыу көриніуі ушын өзіне исенген адамның жүрисин-де жүрген мақул, бұған қосымша адам сын-сынбатын тууырағаны жақсы есапланады, яғнай жеңил, серпи-лиуши хәм хәр дайым тууры турыуы керек. Бунда бас азғана көтеріңки, желкелер тууырыланған болады.

Көзқарас – сөзсіз байланыс қуралының бир түри болып, көз жәрдеминде мағлыұмат беріу ұсылы. Сөй-леушінің сәубет дауамында қарауы тек ғана қызығышылықты аңлатпайды, бул сөйлеушіге тийкарғы гүрриң темасына дыққатты жәмлеу ушын да жәрдем береді. К.С.Станиславскийдің пикиринше, «көз-қарас – кеуілдердің бир-бири менен сөйлесиу, бундай байланыс ең шырайлысы хәм тазасы есаплана-ды». Көз арқалы адам жағдайы хәккында анық хәм ду-рыс сигналлар бериледи, бұған себеп көзлердің адам организмінде орайлық орынларды ийелегенлиги болса керек. Визуал контакт бир неше ракурсларда изертлен-ди, солардың бири бул Аргайл хәм Куклардың алып барған изертлеулері болып табылады. Солай екен, сәубетті тыңдаған ұақытта сөйлеушінің көзіне тик қарайтуғынлығы анықланды, олар адам ал өзі сөйлеген ұақытқа қарағанда. Себеби көзқарас белгили бир дәре-жеде сөзлерди жеткеріу қуралы ұазыйпасын да атқарғаны ушын болса керек. Бул мағлыұматқа қосым-ша: изертлеушілер бир-бирин жақтырмайтуғын сәубетлеслерге қарағанда бир-бирине жақын мүнәси-беттеги инсанлар көбирек көзге тик қарайтуғын әдети болар екен [4:57].

Дауыс – дауыс толқыны хәм тезлиги жәрдеминде мағлыұмат жеткеріу. Адамға табияттан өзгеше дауыс

инәм етилгени менен оны гөззал етип пайдаланыў адамның өзіне байланыслы есапланады. Басқа сөзсиз байланыс кураллары сыяклы даўыс толқыны да бир канша мәнилерди аңлатады: тез-тез даўыс толқынын өзгертиўши инсанлар шаққан, өзіне исенген, тез карым-катнаска кирисиўши, компитентли, жағымлы; бир темпта монотон даўыста сөйлеўшилер тиккелей карама-карсы характердеги инсанлар. Адамлардың сезимлеринин ҳәммеси даўыс толқынында сәўленеди. Геўделенип атырған сөзлерге қарағанда даўыс толқыны сезимлерди анығырақ сүўретлейди. Буған қосымша даўыс толқынының күши ҳәм басымы қосымша мағлыўмат береді, яғный коммуникатор ҳақында жеке мағлыўматларға ийе болыўымыз мүмкин: темперамент, эмоционал жағдайы, өзін-өзі баҳалаўы, өзгешеликлері, коммуникатив компетенциясы, жәмийеттеги орны (лаўазымы), белгили бир мәденият ямаса топарға байланысы, сәўбетлесіўшилердин бир-бирине қатнасы ҳәм т.б.

Солай етип, сөзсиз байланыс кураллары ҳақында теориялық мағлыўматларды көрип шығып, сөзсиз байланыс кураллары адамлар арасында байланыстың тийкарғы элементи есапланады. Бул байланыс куралларын түсиниў тийкарынан бир неше факторлар себепли

әхмийетли есапланады: 1) сөз арқалы тек ғана ҳақықый мағлыўматларды геўделендириў мүмкин, бирәк сезимди сәўлендириў ушын бир-неше сөзлер де айырым жағдайлар да азлық етеди. Эмоция сөзлик тәрийпке бойсынбайтуғын фактор болып, ол тек ғана сөзсиз байланыс кураллары жәрдеминде әмелге асырылады; 2) дене тили сөзлерге аң арқалы көп басқарылмайды, сол себебли де алдамшы мағлыўматлар олар арқалы берилмейди. Сөзсиз байланыс кураллары арқалы берилген мағлыўматлар, айырым жағдайларда қосымша сыпатында, айырым жағдайларда сөз бенен берилген мағлыўматлардың улыўма карама-карсысы болыпта келеди. Егер сөз бенен ҳәм сөзсиз берилетуғын мағлыўматлар бир-бирине карама-карсы келген жағдайда, сөзсиз мағлыўматларға исениўди усыныс етемиз; 3) сөзсиз байланыс кураллары жәрдеминде сәўбетлесіўшилер сөйлесіў имканияты жоқ, ямаса мағлыўмат жеткизиўдин сапасы төмен жағдайларда эффектив байланыс жүргизе алады. Буннан тысқары сөзсиз байланыс адамның коммуникатив қәбилетлерин раўажландырыўға жәрдем береді. Сол ушын да бул кураллар тек ғана оқытыўшылар ушын емес, ал пүткил адамзат ушын өзиниң унамлы тәреплери менен өз тәсирин тийгизеди.

Әдебиятлар

1. Пиз Алан и Барбара. Новый язык телодвижений. – М.: ЭКСМО, 2005.
2. Биркенбил В. Язык интонации, мимики, жестов. – СПб.: Питер: 1997.
3. Битянова М. Особенности человеческой коммуникации. //Школьный психолог. 1999, № 30. -С. 2–15.
4. Лабунская В.А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999.
5. Атватер И. Невербальное общение // Психология влияния – СПб.: Питер: 2001.
6. Поваляева М.А., Рутер О.А. Невербальные средства общения. Серия «Высшее образование». – Ростов н/Д: «Феникс» 2004.
7. Еркенова А.М. Невербальные средства коммуникации/А.М. Еркенова, Г.А.Кемельбекова Текст: непосредственный. //Юный ученый. 2017. № 2 (11). - С. 12-15. УРЛ: <https://moluch.ru/eyun/archiv/11/785/> (дата обращения: 17.11.2022).
8. Еркенова, А. М. Невербальные средства коммуникации / А. М. Еркенова, Г. А. Кемельбекова. – Текст: непосредственный // Юный ученый. 2017. № 2 (11). - С. 12-15. УРЛ: <https://moluch.ru/eyun/archiv/11/785/> (дата обращения: 17.11.2022).

РЕЗЮМЕ. Ушбу мақола сўзсиз алоқа воситаларининг асосий турлари билан таништиришга бағишланган. Сўзсиз алоқа воситаларининг чет тилларини ўқитишдаги тутган ўрни ҳақида олиб борилаётган тадқиқотларнинг фундаментал қисмидан қичик сарлавҳа ҳисобланади. Муаллиф ўз олдига берилган умумий маънодаги фактлар ёрдамида тингловчиларга сўзсиз алоқа воситаларининг асосий турлари ҳақида маълумот бериш мақсадини қўйган.

РЕЗЮМЕ. Данная статья направлена на знакомства читателя с невербальными средствами общения. В основном статья является коротким обзором на фундаментальную часть исследования направленные на выявление роли невербальных средств коммуникации в процессе преподавания иностранных языков. Цель автора на основе общих фактов познакомить читателя с определенными видами средство невербального общения.

SUMMARY. The given article focuses on introducing the means of nonverbal communication. Generally, the article is the brief description of fundamental part of investigation devoted to investigate the role of nonverbal means of communication in teaching foreign languages. The aim of the author is to describe some key types of nonverbal means of communication with the help of general facts.

СОМАТИКАЛЫҚ БИРЛИКЛЕРДИҢ ФРАЗЕОЛОГИЗМЛЕРДЕ ТИРЕК СӨЗ СЫПАТЫНДА БЕРИЛИҰИ

С.Шынназарова – филология илимлериниң кандидаты, доцент

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: соматизмлар, фразеология, доминанта, антропоцентризм, кумулятив, лингвокультурема, лингвомаданият-шуносик, оламнинг лисоний манзарасы,

Ключевые слова: соматизмы, фразеология, доминанта, антропоцентризм, кумулятивный, лингвокультурема, лингвокультурологический, языковая картина мира

Key words: somatisms, phraseology, dominant, anthropocentrism, cumulative, linguocultureme, linguoculturological, linguistic picture of the world.

Түркий тиллериниң ишинде қарақалпақ тили өзіне тән сеслик қурылысы, грамматикалық структурасы, лексикалық қоры ҳәм фразеологиялық системасына ийе. Фразеологиялық сөз дизбеклери халық тилинде узақ әсирлер даўамында қәлиплесип толығып, жетилисип отырыўы менен бирге, өзінде кумулятивлик хызметти де атқарады. Олар сөзлик қурамның айрықша бир топарын қурап, образлылығы, тәсирлендик қурылысының қурамалылығы менен өзгешеленип туратуғын қарақалпақ миллети тилиниң өзіншелик белгилерин бойында жәмлеўи менен де парықланады. Фразеологизмлер қурамында бир қатар сөзлер тирек ұазыйпасын атқарып келеди. Мысалы, олардың қурамында ренди, санды, зоонимлерди, өлшемди, фитонимлердин, тағам атамаларының, зат-нәрсе атамаларының яки болмаса адам дене мүшелериниң атамаларының да

қатнасыўын ушыратамыз. Бул, әлбетте, усы бирликлердин фразеологизмлер қурамында қолланылыўында тұрақлылық өзгешелигин де белгилеп ҳәм бир-биринен айырып жиклеп көрсетеди. Бул демек, фразеологизмлердин арасындағы жигин ашып көрсетиўде белгили өлшемлердин бар екенлигин тастыйықлайды. Солай екен, фразеологизмлер қурамында адам мүшелери атамалары менен келетуғын бөлеги соматикалық фразеологизмлер болып, олардың жән-жақлама изертлеў, лингвомәданияттаныўшылық сыпатламасын ашып беріў теориялық жақтан да әмелий жақтан да үлкен әхмийетке ийе.

Адам баласы өз саналы өмири даўамында, ертеден инсаният тарийхының раўажланыўы менен ең дәслеп дөгерек-этирапындағы нәрселерди аңлаған, билген, түсиниклеринде ең дәслеп өзін, өз денесин танып